

CZU: [159.9.07 + 37.015.3]:373(493)

DOI:<http://doi.org/10.5281/zenodo.4557182>

EXPERIENȚE INTERNAȚIONALE ÎN ASIGURAREA ASISTENȚEI PSIHOLOGICE DIN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL (BELGIA)

Olga GUȚU

Universitatea de Stat din Moldova

În acest studiu prezentăm rezultatele unei analize teoretice explorative a practicilor internaționale privind asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general, în mod special pentru Belgia. Se trec în revistă ierarhizarea și structura comisiei de psihologi, cadrul de activitate a sectoarelor asistenței psihologice și contribuția abilităților membrilor acestora pentru societatea belgiană. De asemenea, argumentăm importanța cunoașterii practicii internaționale în analiza și restructurarea activității psihologice pentru Republica Moldova. O problemă importantă care are o mare influență asupra asistenței psihologice este stabilirea responsabililor de coordonarea și monitorizarea activității psihologice. Acest aspect este bine determinat în asistența psihologică din Belgia. Pentru promovarea unei asistențe psihologice de calitate în Republica Moldova este necesar de a construi această activitate prin conceptele-cheie: consultanță, evaluare, intervenție, cercetare.

Cuvinte-cheie: asistență psihologică, psiholog școlar, cod deontologic, FBP, evaluare, intervenție.

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN INSURENCES THE PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE IN THE GENERAL EDUCATION SYSTEM (BELGIUM)

In this study, we present the results of a theoretical analysis of international practices regarding the insurance of psychological activity in the general education system, especially in that of Belgium. The hierarchy and structure of the Commission of Psychologists, the activity framework of the sectors and the contribution of the abilities of their members to the society are reviewed. We also argue the importance of knowledge of international practice in the analysis and restructuring of psychological activity for the Republic of Moldova. An important problem that has a great influence on psychological assistance is the establishment of those responsible for coordinating and monitoring the psychological activity. This aspect is well determined in psychological assistance in Belgium.

Keywords: psychological assistance, school psychologist, the code of ethics, BFP, evaluation, intervention.

Introducere

Psihologia este o știință care studiază comportamentele și procesele mentale. Psihologul este activ în toate domeniile societății. În centrul practicii sale se află realizarea următoarelor acțiuni: a facilita exprimarea sentimentelor, a potoli și a fi sprijin în rezolvarea dificultăților individuale sau colective. În Belgia sunt în jur de șapte universități în care se fac cercetări psihologice și în care se predă psihologia, cum ar fi: Universitatea Catolică din Louvain, Universitatea din Liege, Universitatea din Mons, Universitatea Liberă din Bruxelles, Universitatea din Namur ș.a.

Psihologii aplică aceste cunoștințe în diferite domenii ale societății, inclusiv în asistența medicală, lumea afacerilor, traficul rutier, procesul de instruire, justiție ș.a.

Respectiv, psihologii sunt licențiați în psihologie sau au un master în psihologie. De la introducerea Legii din 8 noiembrie 1993 privind protecția titlului de psiholog până la sfârșitul anului 2012, Federația Belgiană de Psihologi (FBP) a fost singura organizație recunoscută ca reprezentantă a psihologilor și capabilă să propună membri „Comisiei de Psihologi” – autoritatea competentă pentru toți psihologii din Belgia [1]. Cu toate acestea, Comisia de Psihologi nu trebuie confundată cu comisiile FBP, deoarece este un organism oficial care face parte din guvernul federal și, prin urmare, nu din FBP, care este o organizație fără scop lucrativ. Federația Belgiană de Psihologi este cea mai mare asociație de psihologi și include, de asemenea, studenți cu masterat în psihologia academică. Majoritatea membrilor Federației sunt aleși prin intermediul uneia dintre asociațiile sale membre.

Misiunile FBP pot fi rezumate în trei aspecte:

- să promoveze practica psihologiei în mod responsabil și bazat științific;
- să stimuleze interesele profesionale ale psihologilor și drepturile clienților lor;
- să organizeze un forum pentru membri în vederea schimbului de cunoștințe și experiență.

Din 2010, FBP a fost recunoscută ca federație profesională în cadrul Consiliului Superior pentru lucrătorii independenți și IMM-uri.

FBP și asociațiile sale membre oferă o gamă de instruire suplimentară. Faptul de a fi membru al Federației este de obicei o garanție de educare continuă [1].

Înainte ca cineva să poarte titlul de psiholog, Comisia de Psihologi verifică dacă persoana respectivă are diplomele necesare, eventual completate de o experiență profesională adecvată. În cadrul Comisiei de Psihologi putem distinge patru structuri:

- Adunarea Plenară, prezidată de Președinte,
- Biroul,
- Personalul,
- Consiliile de disciplină.

Comisia Psihologilor se întrunește în fiecare trimestru în ședința plenară. Aceasta este prezidată de un avocat, numit președinte de ministrul claselor de mijloc. În cadrul acestei întâlniri se iau decizii cu privire la funcționarea comisiilor, se soluționează întrebări legate de acordarea dreptului de liberă practică și de etica profesională a psihologului. Pe lângă președinte și adjunctul său, Adunarea Plenară include cei 45 de reprezentanți ai federațiilor profesionale aprobate. Este vorba despre:

- Federația Belgiană de Psihologi (FBP),
- Asociația practicienilor psihiatri psihanalitici (APPPSY),
- Uniunea Profesională a Psihologilor (UPPSY).

Reprezentanții federațiilor profesionale care sunt membri ai Comisiei sunt certificați ca psihologi. Ei reprezintă diferite sectoare profesionale, cum ar fi:

- Psihologia muncii și organizațiilor,
- Psihologia clinică,
- Psihologia educațională,
- Cercetare și predare.

Fiecare sector profesional este reprezentat în Comisie de psihologi vorbitori de limbă franceză și de psihologi vorbitori de limbă olandeză. Există membri cu drept de vot „complet”, membri „**consultanți**” și membri „**supleanți**”. Înlocuitorii sunt numiți în același timp cu membrii cu drepturi depline [1].

Concept și argument. Psihologia școlară

Lupta împotriva tuturor formelor de dificultăți educaționale este scopul specific al profesiei de psiholog educațional. Violență sau turbulență, eșec academic, tulburare de limbaj, tulburare de personalitate – sunt situații din multiplele pe care psihologul școlar trebuie să le identifice cât mai repede în încercarea de a implementa strategii destinate să rezolve problemele și să le permită elevilor să fie fericiți să învețe și să meargă la școală. Federația Belgiană de Psihologi își propune să fie organizația reprezentativă a sectoarelor profesionale recunoscute de autoritățile belgiene. Cu toate acestea, pentru psihologia în școli, partea de limbă franceză nu cunoaște încă o asociere, spre deosebire de partea de limbă olandeză, grupată în cadrul VVSP (Vlaamse Vereniging van Schoolpsychologen – „Asociația flamandă pentru psihologi școlari”). În unele țări (Belgia, Olanda, Franța, Iugoslavia), serviciul psihologic al școlii îndeplinește în primul rând sarcini de îndrumare în carieră [2].

Scurt istoric despre dezvoltarea psihologiei școlare

În sistemul educațional belgian public, psihologia școlară este încă la etapa inițiativelor nesistemice. Primul, până în prezent, este Laboratorul Educațional din Angleur [3]. În 1928, René Jadot, profesor devenit ministru al învățământului public într-o suburbie industrială din Liège, a propus consiliului crearea unui laborator educațional care deservește cele 5 școli primare locale. După cel de-al Doilea Război Mondial, câteva localități mai importante, ca Forest-lez-Biruxelles (1947), au creat un serviciu de supraveghere laic care acoperă învățământul secundar, precum și învățământul primar. Munca acestor centre, care acoperă câteva mii de studenți, are obiective mai limitate decât ale celui din Angleur: ele includ examene colective la intrarea în unități și, la sfârșitul studiilor, de asemenea și la cererea părinților, examene individuale aprofundate în vederea orientării educaționale sau vocaționale sau chiar adaptării educaționale sau sociale a copiilor aflați în dificultate. Serviciul social școlar al Școlii cu profil normal Charles-Buis din Bruxelles acoperă 5 școli cu 800 de elevi, acestea fiind unite sub un singur management. Acesta a fost creat în 1945 la inițiativa directorului și a profesorilor cu misiunea „de a asigura echilibrul personalităților pentru toți elevii prin selectarea elevilor inadecvați și a celor insuficient dezvoltați și de a continua reajustarea constantă a celorlalți la mediul școlar” [4].

Treptat, serviciul a fost împărțit după cum urmează: în 1945 are loc constituirea unei secții medico-sociale; în 1947 – crearea unui departament de gimnastică medicală; în 1947 Departamentul Educație Publică a înființat, pe bază de încercare, câteva servicii de orientare educațională în școlile secundare; de atunci inițiativa s-a răspândit și în prezent 15 centre psihomedical-sociale sunt în funcțiune în diverse sectoare, a căror misiune este în principal de

a asigura asistența psihologică pe un teritoriu cât mai larg [5]. În pofida acestei diversități, între aceste centre s-a stabilit o anumită unitate. În ceea ce privește dosarele, informațiile sunt colectate la două niveluri:

1. Pentru fiecare clasă, următoarele informații sunt grupate într-un tabel sinoptic: date din examenul medical anual; rezultatele aplicării testelor de dezvoltare colectivă mentală; date despre performanța academică.
2. Un dosar individual este adunat prin aceste documente, completate în cazurile speciale cu date rezultate din examene medicale sau psihologice aprofundate, ori cu informații furnizate în timpul anchetelor de către asistentul social. În ceea ce privește căutarea cauzelor de adaptare necorespunzătoare, acesta devine obiectivul activității în echipă. În funcție de situație, rezultatele sunt transmise părinților, studenților sau profesorilor, iar responsabilitatea pentru divizie nu revine unui centru.

De asemenea, în 1948 a fost creat un centru de tineret în mediul rural, accesibil elevilor în perioada sărbătorilor; în 1949 are loc înființarea unui serviciu de cercetare, scopul acestuia fiind psihogeneza în relația sa cu predarea; în 1950 are loc organizarea unui serviciu de tutelă psihologică, iar în 1951 – crearea unui serviciu educațional, în special atașat la activitatea școlară a elevilor cu dizabilități.

În rezumat, există o mare varietate de opinii cu privire la extinderea competențelor serviciilor de psihologie școlară și gradul lor de autonomie. Centrele de stat sunt independente de școli și nu sunt, în general, responsabile pentru îndatoririle didactice; laboratorul d'Angleur își combină mai strâns activitatea cu cea a profesorilor; în sfârșit, integrarea este completă la École Normale Charles-Buls, unde serviciul psihomedical-social este una dintre părțile esențiale ale unei organizații educaționale progresive. Autoritățile publice sunt preocupate să ofere un statut stabil psihologiei școlare [6].

Funcția psihologului școlar

Misiunea generală și principală a unui psiholog școlar este de a ajuta fiecare elev să aibă succes în școală și să-și continue o dezvoltare psihologică armonioasă. În acest scop, psihologul se bazează pe o serie de abilități și pe o rețea compusă din mai mulți specialiști din diverse sfere, cum ar fi: echipa de predare la managerii unițărilor, inclusiv asistenții medicali. Acest suport rezultă mai ales din:

- observarea elevilor în dificultate;
- implementarea acțiunilor necesare pentru sprijinul specific pentru fiecare.

Totul este realizat pentru a stabili cu părinții o relație pozitivă, având tendința de a optimiza succesul fiecărui elev:

- identificarea situației de handicap;
- reșcolarizarea elevilor aflați pe punctul de a „părăsi” școala.

În exercitarea funcției sale, rolul psihologului este de a deveni un ghid în îndrumarea și ajutorarea elevilor aflați în dificultate, în colaborare cu alți actori-cheie.

Analiza unei situații permite studenților și familiilor lor să fie direcționați către cele mai adecvate ajutoare: în afara școlii (psihoterapie, sprijin pentru învățare etc.) și/ sau în interiorul școlii, în colaborare cu echipa educativă și didactică (îndrumare sau alte forme de asistență). În acest scop, uneori este chemat să se întâlnească cu elevii și/sau părinții lor, fie la cererea colegilor, părinților și/sau a elevului.

Psihologul școlar intervine în sprijinul oferit studenților prin munca desfășurată cu echipa CARE (*Componenta echipei CARE: consilieri în educație (și CPE), asistente medicale, psiholog școlar, coordonatori de cicluri, coordonator de asistență, director adjunct*): analiza situației – înțelegerea globală a problemei – propuneri privind măsurile de ajutor – dezvoltare. Cu ajutorul echipei și datorită informațiilor oferite de profesori și familii, formarea sa îi permite să evalueze gravitatea unei situații. Astfel, propunerile adresate familiilor sunt declarate în interesul superior al elevului, în ceea ce privește comportamentele afișate și ținându-se cont de pronosticul și rezultatele posibile.

Psihologul școlar este, de asemenea, o legătură între școală și echipele de lucrători externi (terapeuți, echipa spitalului, psihiatri etc.). Nu efectuează „evaluări psihologice”, dar poate informa familiile cu privire la adresele utile în acest scop, pentru ca evaluările să fie efectuate în diferite limbi ale comunității europene. În cele din urmă, psihologul școlar nu oferă consiliere psihologică sau psihoterapie în școală.

Calificările necesare unui profesionist în psihologie școlară din Belgia

Capacitatea cadrelor didactice de a asculta, mai ales, copilul afectat și familia acestuia este cea mai mare calitate necesară pentru psihologia școlară profesională. La această condiție se adaugă capacitatea de adaptare în mod constant a psihologului școlar, pentru a satisface și consilia profesorii, elevii și părinții lor. Fiecare situație este unică, iar psihologul școlar trebuie să intervină rapid în a propune noi soluții, având abilitatea de

a reacționa într-un tempou rapid în gestionarea situațiilor-problemă și de a fi flexibil în acordarea de îndrumări, pentru a permite elevului să găsească împlinirea personală de care are nevoie în cadrul școlii [7].

Fiecare psiholog școlar este mai presus de orice profesor. De fapt, fiecărui profesionist i se cere să fi fost profesor de școală primară cel puțin trei ani înainte de a se orienta către această profesie.

Viitorul psiholog școlar trebuie să aibă o licență în psihologie. Abia atunci poate pretinde că urmează anul de pregătire pentru diploma de stat de psiholog școlar (DEPS). Această pregătire combină cursuri teoretice și muncă practică, precum și ore de cercetare și stagiu.

Un alt punct important: la sfârșitul pregătirii sale, tânărul psiholog școlar se obligă să exercite funcțiile de psiholog școlar timp de trei ani consecutivi.

Psihologul școlar este integrat într-o rețea de profesioniști în serviciul elevilor: în RASED („Réseau d'aides spécialisées aux élèves en difficulté” – Rețeaua de ajutor specializat pentru elevi în dificultate) [8]. Această rețea este formată din kinetoterapeuți, profesori specializați, psihologi educaționali și reabilitatori. Psihologul merge de la clasă la clasă, de la unități la unități pentru a observa și pentru a-i identifica pe cei care ar putea avea nevoie de sprijin, atât pedagogic, psihologic, cât și psihomotor. El este în contact cu copiii, cărora le poate face teste pentru a le confirma sau respinge prediagnosticul. De asemenea, el întâlnește familiile pentru a pune în aplicare o strategie reală bazată pe succesul elevilor. Nu oferă o monitorizare psihologică, dar poate direcționa către o terapie specifică.

Concluzii

Experiența asistenței psihologice din Belgia este de apreciat, aceasta având la bază acte normative și legi, în baza cărora psihologii pot să-și desfășoare activitatea, iar clienții lor dispun de protecție împotriva unui tratament neadecvat. Este de mare valoare activitatea Comisiei Psihologilor care gestionează sistemul la un nivel național, precum și a altor organizații (FBP, APPPSY, UPPSY ș.a.), care au ca scop coordonarea și monitorizarea activității psihologice. În sistemul respectiv este bine fundamentat rolul psihologului școlar, dar și intensitatea activităților pe care le manifestă psihologii școlari. Prezintă interes cerințele igienice, ergonomice, de organizare etc. pentru desfășurarea asistenței psihologice. Util pentru Republica Moldova ar fi adoptarea de legi cu privire la protecția profesiei de psiholog, în general, și a celei de psiholog școlar, în special, pentru o coordonare a acțiunilor concrete ce vor corespunde cu funcția dată [8]. Asistența psihologică – ca unul dintre actorii educaționali principali și ca parte componentă a sistemului educațional – reprezintă *un sistem de acțiuni, orientat spre crearea și menținerea unui mediu psihologic favorabil copiilor și adolescenților în procesul educațional pentru învățare eficientă și creștere personală* [8]. Nu putem vorbi despre o asistență psihologică de calitate, dacă aceasta nu se sprijină pe o bază legislativă/normativă funcțională, care obligatoriu trebuie să includă *Standarde de calitate a activității psihologului școlar*. Este incontestabil că învățământul constituie unul dintre factorii principali în dezvoltarea societății, o formă importantă de prosperare a unei națiuni, proces care stimulează dezvoltarea abilităților și competențelor ce contribuie semnificativ la formarea personalităților creative și prospere.

Referințe:

1. <https://www.bfp-fbp.be/fr/psychologie-en-belgique>. Accesat: 28.07.2020.
2. УЛЬБЕ КАЛА, ВИЛЬБЕ ВАЛЬТЕРОВНА РАУДИК. *Психологическая служба в школе*. Москва: Знание, 1986, c.14.
3. JADOULLE, A. *Le Laboratoire pédagogique au travail*. Paris: Scarabée, 1951.
4. COSTER, S. *Le Développement du Service social scolaire*, dans le Service Social, 1952.
5. DERIVIERE, R. Un Centre psychomédico-social de renseignement moyen. En: *Revue Belge de Psychologie et de Pédagogie*; cahier XII, Bruxelles, 1951.
6. HOTYAT, F. La psychologie scolaire en Belgique. En: *Enfance*, 1955, tome 8, no1.
7. Code de deontologie. *ARRÊTÉ ROYAL FIXANT LES RÈGLES DE DÉONTOLOGIE DU PSYCHOLOGUE*, publié au moniteur Belge le 16 mai 2014;
8. BOLBOCEANU, A. (coord.), BUCUN N., RUSNAC V. ș.a. *Asistența psihologică în educație*. Institutul de Științe ale Educației. Chișinău, 2013.

Notă: Articol realizat în cadrul Proiectului instituțional „Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane”. Cifrul: 20.80009.1606.10.

Date despre autor:

Olga GUȚU, doctorandă, Școala doctorală *Psihologie și Științe ale Educației*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: ollymorari89@gmail.com

Prezentat la 18.12.2020